

کالبدشکافی سیاست انگلیسی‌ها در ایران

به کوشش

حسین احمدی

۱۳۹۶

کالبدشکافی سیاست انگلیسی‌ها در ایران	: سرشناسه
کالبدشکافی سیاست انگلیسی‌ها در ایران / به کوشش حسین احمدی.	: عنوان و نام پدیدآور
تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۹۶	: مشخصات نشر
صفحه ۳۵۷: مصوب.	: مشخصات ظاهري
۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۴-۷۶-۱	: شابک
فیبا	: وضعیت فهرست‌نویسی
ایران -- تاریخ -- دخالت انگلستان -- کنگره‌ها	: موضوع
Iran -- History -- Participation, British -- Congresses	: موضوع
ایران -- روابط خارجی -- انگلستان -- کنگره‌ها	: موضوع
Iran -- Foreign relations -- Great Britain -- Congresses	: موضوع
انگلستان -- روابط خارجی -- ایران -- کنگره‌ها	: موضوع
Great Britain -- Foreign relations -- Iran -- Congresses	: موضوع
احمدی، حسین، ۱۳۴۲-, گردآورنده	: شناسه افزوده
مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران	: شناسه افزوده
الف ۸۱۳۹۲ هـ ۱۳۹۶ /۰۹/۱۳۹۲	: ردیبلندی کنگره
۲۲۷/۵۰۰۴۲	: ردیبلندی دیوی
۶۹-۶۵۲۱	: شماره کتابشناسی ملی

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

کالبدشکافی سیاست انگلیسی‌ها در ایران

به کوشش: حسین احمدی

تهران، خیابان ولی‌عصر(عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۱۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹

پست الکترونیکی: info@iichs.org نشانی وب: www.iichs.org

حروفچی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

چاپ اول: ۱۳۹۶

تعداد: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۴-۱

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

تهران، خیابان ولی‌عصر(عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نماش: ۰۹۶-۰۲۰-۰۹۶ نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

سفارشات: ۰۹۶-۰۲۰-۰۹۶

نشانی ما در شبکه‌های اجتماعی: @IICHSpub

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

فهرست مطالب

مقدمه / دکتر حسین/حمدی.....	۷
اقدامات انگلیسیها در تالش شمالی و جنوبی (۱۹۱۸-۱۹۲۱) / دکتر حسین/حمدی.....	۹
امام خمینی و استعمار انگلیس / حمید بصیرتمنش.....	۲۱
عملکرد انگلیس در اختلافات ارضی و مرزی پیرامونی ایران و آثار آن بر امنیت ملی کشور ایران / ناصر پورحسن.....	۴۳
عملکرد تأثیرگذار مطبوعات در افشاری توطئه‌های انگلیس در نهضت نفت با نگاهی به روزنامه مهد آزادی - تبریز / سیدمسعود پیمان و یلدا رنجبر خراسانی	۷۳
بررسی روایتهای سه‌گانه درباره عملکرد رادیو بی‌بی‌سی در جریان پیروزی انقلاب اسلامی / انصار جمالزاده و حجت‌الله نوری ساری.....	۱۱۹
سیاست زبان آموزشی بریتانیا در به حاشیه رانده شدن فارسی و خیزش آردو؛ نقش دهلي کالج / امهدداد رمضان‌نیا.....	۱۴۹
سیاست انگلیسیها در بلوچستان در دوره ناصرالدین‌شاه (به روایت اسناد ایرانی) / عبد‌الودود سپاهی.....	۱۶۱
قیام مردم بلوج در مخالفت با انگلیسیها در حوالی جنگ جهانی اول / محمد‌امین شهنویزی.....	۲۰۳
تلاش عراق برای تصرف جزایر سه‌گانه در نخستین روزهای جنگ با استفاده از خاک عمان و به کارگیری دیپلماسی برای پیشگیری از گسترش جنگ ایران و عراق / دکتر فرزین ندیمی.....	۲۶۳
تبیین و بررسی مستند سیاستهای استعماری انگلیس در ایران طی سالهای ۱۳۳۴-۱۳۳۲ ش/۱۹۵۳-۱۹۵۵ م / مرضیه یحیی‌بادی.....	۲۹۱
بررسی عملکرد انگلیس در دهمین انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران و حوادث پس از آن / علی صناعی و منیژه محمدی.....	۳۳۳

مقدمه

اهداف انگلیسی‌ها از روابط با ایران تا پایان قرن هیجدهم، بازاریابی، فروش کالا و سودجویی در راه اهداف تجاری بود به همین دلیل تعداد فرستادگان رسمی پادشاه انگلیس به ایران از انگشت دست تجاوز نمی‌کرد. اما در اوایل قرن نوزدهم مناسبات ایران و انگلیس تحت الشعاع حوادث بین‌المللی قرار گرفت:

— پدیداری ناپلئون بناپارت در صحنه سیاسی و اندیشه‌ی برای تسلط به هندوستان با استفاده از راه ایران.

— عملیاتی شدن توسعه‌طلبی ارضی در دکترین سیاست خارجی روسیه.

— ثبات نسبی جامعه ایران و اعاده مرزهای ایران دوره نادری با روی کار آمدن آقامحمدخان قاجار.

با در نظر گرفتن عوامل فوق از سالهای آغازین سلطنت فتحعلی‌شاه قاجار کمپانی هند شرقی انگلیس و یا دولت این کشور پی در پی سفرایی را به تهران گشیل داشتند. این سفر اعمدتاً اهداف ذیل را در ایران تعقیب می‌کردند:

۱. تضعیف و نابودی ایران از طریق رخنه سیاسی در جامعه ایران از طریق جذب لایه‌های اجتماعی مختلف.

۲. بستن قراردادهای سیاسی متعدد و گرفتن تعهدات شفافی از دولت ایران در مقابل دادن تعهدات دو پهلو و قابل تفسیر به ایران.

۳. مطالعه اجتماعی جامعه ایران.

۴. فروش کالا.

جنگهای با روسیه باعث بسط نفوذ انگلیسی‌ها در ایران شد تا جایی برای اولین بار فتحعلی‌شاه پادشاه ایران پس از مرگ فرزندش عباس میرزا نظر سفیر انگلیس را برای گماشتن نوه‌اش محمدمیرزا به سلطنت جویا شد. انگلیسی‌ها با فرستادن سفرایی کاربلد به ایران نشان دادند که جایگاه ایران در سیاست خارجی این کشور اهمیت بسیاری دارد و در دوره قاجار در تمامی تحولات بزرگ ایران، لندن نقش بالقوه و بالفعلی بازی کرد، از عهدنامه گلستان، ترکمانچای، آخال پاریس تا جدایی بحرین در دوره پهلوی دوم.

با سقوط قاجار و آمدن رضاخان نقش انگلیسی‌ها در این جابجایی قدرت و سپس گماردن فرزندش به سلطنت تا ملی شدن نفت و کودتای ۲۸ مرداد مشخص و عیان است. با حضور گسترده امریکائیان پس از ۱۳۳۲ در ایران گرچه تقابل، رقابت و تعاملی میان واشنگتن و لندن برای بسط نفوذ پیش آمد ولی مدیریت و هماهنگی کامل این دو قدرت مانع از بهره‌برداری ایرانیان از این اختلافات در راستای اهداف ملی شد.

شورویها که در ساختار قدرت ایران نفوذی کمرنگ داشتند از طریق گسترش افکار ماتریالیستی به وسیله عوامل خود همچون تودهایها در فکر جذب ردهای مدیران میانی و مردم ایران بودند توفیقی به دست نیاورند و عملاً این انگلیس و آمریکا بودند که صحنه گردن سیاست و اقتصاد در ایران بودند. مجموعه پیش رو حاصل هماندیشی محققان و پژوهشگران در همایش بین‌المللی «کالبدشکافی سیاست انگلیسی‌ها در ایران» در خلال سالهای ۱۸۰۰-۲۰۱۲ م است. امیدواریم این مجموعه به دانش‌افزایی پژوهشگران این حوزه کمک کند.

دکتر حسین احمدی

۹۵ فروردین